

Aan de Minister van Justitie en Veiligheid

Cluster secretaris-generaal

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
Staats-en Bestuursrecht

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

nota

Beantwoording schriftelijke vragen herziening procedure
ambtsdelicten Kamerleden en bewindspersonen

Datum

5 september 2024

Onze referentie

5755761

Bijlage(n)

2

Bijlage(n)

1. Concept schriftelijke beantwoording vragen over de hoofdlijnenbrief inzake herziening procedure ambtsdelicten Kamerleden en bewindspersonen (Commissie-Fokkens)
2. Hoofdlijnenbrief opvolging Commissie-Fokkens

1. Aanleiding

In juli 2021 bracht de Commissie herziening wetgeving ambtsdelicten Kamerleden en bewindspersonen (commissie-Fokkens) op verzoek van de toenmalige ministers van JenV en BZK een rapport uit. Op 12 april 2024 stuurden uw ambtsvoorganger en de toenmalige minister van BZK een hoofdlijnenbrief over dit onderwerp aan beide Kamers. In deze hoofdlijnenbrief kondigden zij aan alle aanbevelingen van de commissie-Fokkens over te nemen en de daarvoor vereiste wetgeving voor te bereiden. Op 30 mei 2024 leverden de leden van de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid inbreng voor een schriftelijk overleg. Bijgevoegd treft u de schriftelijke beantwoording van de door deze leden gestelde vragen. Gelet op de aard van het onderwerp wordt een afschrift van deze beantwoording toegezonden aan de Eerste Kamer.

U beantwoordt deze vragen samen met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties, die gelet op de staatsrechtelijke aspecten medeverantwoordelijk is. De beantwoording is door ambtelijk JenV en BZK gezamenlijk voorbereid en wordt parallel ter instemming voorgelegd aan MBZK.

2. Geadviseerd besluit

Het advies is:

- In te stemmen met de bijgevoegde schriftelijke beantwoording van de vragen over de herziening van de procedure van ambtsdelicten Kamerleden en bewindspersonen;
- Verzending van deze beantwoording aan de TK en EK, zonder tussenkomst van de ministerraad (in het regeerprogramma is reeds opgenomen dat ook het huidige kabinet de aanbevelingen van de commissie-Fokkens opvolgt).

3. Kernpunten

- Het regeerprogramma bevat over de opvolging van de Commissie-Fokkens de volgende passage: "De modernisering van wetgeving voor de opsporing, vervolging en berechting van Kamerleden en bewindspersonen (opvolging commissie-Fokkens) wordt uitgewerkt en dit najaar gepubliceerd voor internetconsultatie."

- In de bijgevoegde beantwoording geven u en MBZK aan dat ook het nieuwe kabinet het van belang acht dat integraal uitvoering wordt gegeven aan de voorstellen van de commissie-Fokkens.
- De vragen zijn gesteld door de leden van de volgende fracties: Groen-Links/PvdA, VVD, NSC, D66, BBB, CDA en SP. De fracties spreken hun steun uit voor de voorgenomen herziening en hebben (voornamelijk) vragen ter verduidelijking.
- Met de herziening van wetgeving over ambtsdelicten geeft het kabinet opvolging aan de aanbeveling van de Group of States against Corruption (GRECO) om – kort samengevat – belemmeringen in strafrechtelijke onderzoeken naar ambtsdelicten van bewindspersonen weg te nemen.

Cluster secretaris-generaal

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
Staats-en Bestuursrecht

Datum

5 september 2024

Onze referentie

5755761

4. Toelichting

4.1 De huidige procedure

Op basis van artikel 119 van de Grondwet bestaat er een bijzondere procedure voor de opsporing, vervolging en berechting van ambtsdelicten die zijn begaan door (Eerste of Tweede) Kamerleden en bewindspersonen. De regering en de Tweede Kamer zijn exclusief bevoegd om strafrechtelijke vervolging te initiëren. De vervolging wordt feitelijk ingesteld door de procureur-generaal bij de Hoge Raad (in plaats van de officier van justitie). De berechting vindt in eerst en enige aanleg bij de Hoge Raad plaats, zonder mogelijkheid van hoger beroep. De bijzondere procedure voert terug tot de Grondwet van 1814 maar heeft nog nooit tot vervolging van een Kamerlid of bewindspersoon geleid. In de praktijk is de bijzondere procedure onwerkbaar gebleken.

4.2 De aanbevelingen van de commissie-Fokkens

De commissie stelt voor de bijzondere procedure langs twee sporen te herzien. In spoor I wordt voorgesteld om met een 'normaal' wetsvoorstel verschillende praktische knelpunten op te lossen binnen het bestaande grondwettelijk kader. Een van de belangrijkste wijzigingen is dat de procureur-generaal bij de Hoge Raad een centralere rol krijgt in de opsporing, waarmee belangrijke knelpunten in de (onwerkbaar gebleken) procedure voor opsporing van ambtsdelicten door de Tweede Kamer worden weggenomen.

In spoor II adviseert de commissie om via wijziging van artikel 119 van de Grondwet de bijzondere procedure voor ambtsdelicten van Kamerleden en bewindspersonen af te schaffen en voortaan zoveel mogelijk aan te sluiten bij de procedure in 'normale' strafzaken (vervolging door het openbaar ministerie, berechting door de rechtbank, met de mogelijkheid van hoger beroep en beroep in cassatie). Daarmee komt een einde aan de bestaande situatie waarin het aan politieke organen is om te besluiten over de strafrechtelijke vervolging van (mede)politici. Met het afschaffen van de bijzondere procedure wordt onder andere beoogd (de schijn van) politieke invloed op de vervolgingsbeslissing te vermijden. Wel voorziet spoor II in enkele waarborgen gelet op de mogelijkheid van politieke druk. Zo is in de nieuwe regeling vereist dat de (voor het leven benoemde en dus onafhankelijke) procureur-generaal bij de Hoge Raad een opdracht geeft aan de officier van justitie voordat een opsporingsonderzoek wegens een ambtsmisdrijf kan worden gestart of vervolging kan worden ingesteld. De commissie adviseert beide sporen tegelijkertijd in gang te zetten. Omdat in spoor II de Grondwet wordt gewijzigd, zal spoor I naar verwachting sneller zijn gerealiseerd.

4.3 Politieke context

Integrale uitvoering van de voorstellen van de commissie-Fokkens kan op breed politiek draagvlak rekenen. In het verleden is dit (onder meer) gebleken uit gesprekken van de commissie-Fokkens met (toenmalige) leden van de TK en EK en de behandeling in de TK van de initiatiefnota-Dassen/Omtzigt over integriteit bij bewindspersonen en de ambtelijke top.

Meer recent (2 april 2024) is naar aanleiding van het debat over het bericht dat volgens de Tsjechische geheime dienst Rusland cash betaalde aan Nederlandse en Europese politici, de motie Koekoek c.s. in de Tweede Kamer aangenomen (TEGEN: 6, FvD, SGP; VOOR: 144, alle overige fracties).¹ Deze motie verzoekt de regering een wetsvoorstel ter opvolging van het rapport van de commissie-Fokkens met spoed aan de Tweede Kamer toe te zenden. Naar aanleiding van hetzelfde debat werd ook de motie-Omtzigt c.s. aangenomen (TEGEN: 3, FvD; VOOR: 147, alle overige fracties).² Deze motie roept de regering op de eerdergenoemde hoofdlijnenbrief en het wetsvoorstel binnen respectievelijk twee maanden en een jaar aan de Tweede Kamer toe te sturen.

Op 14 mei 2024 namen de Eerste Kamer commissies Justitie en Veiligheid (J&V) en Binnenlandse Zaken (BIZA) in de Eerste Kamer de kabinetsreactie op het rapport van de commissie-Fokkens voor kennisgeving aan en spraken daarbij uitdrukkelijk de wens uit voor een snelle behandeling van dit onderwerp.³

5. Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

5.1. Toelichting

Deze nota wordt integraal openbaar gemaakt. De persoonsgegevens van de ambtenaren zijn niet openbaar ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Cluster secretaris-generaal

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
Staats-en Bestuursrecht

Datum

5 september 2024

Onze referentie

5755761

¹ Kamerstukken II 2023/24, 30821, nr. 211.

² Kamerstukken II 2023/24, 30821, nr. 214.

³ Korte aantekeningen vergadering commissies Justitie en Veiligheid (J&V) en Binnenlandse Zaken (BIZA) van 14 mei 2024, besluitpunten bij Kamerstukken 34871, J en K.